

JWLA FRÖGDH MƐ PISCES DEI

På musikvalvet Baggen
lördagen den 15:e december 2018 kl 15:00

Mitt exemplar

God eftermiddag på er alla. Vi är Pisces Dei som brukar sjunga julmusik här på annandag jul. Nu har jag dock råkat dra på mig en ovanligt elak tinnitus som gör det svårt att sjunga, så jag tänkte passa på att berätta lite om julens medeltida symbolik, ett lika fascinerande som spännande och out-tömligt, -sinligt, -grundligt ämne. Det blir mer prat i början och mer sång mot slutet, så ni behöver inte vara oroliga.

Vi börjar med advent. Vad är det egentligen vi firar då? Jag var i kyrkan första advent och då sjöng vi om att man skulle strö palmer och bre ut kläder mitt i vintern, och att han kommer ridande på en åsna i ett stall, han bjuder oss till evig strid och väldig frid, och för herdarna i vall sjunger änglarna sjunger hosianna i höjden, fast hosianna betyder ju "hjälp oss". Och man skall göra porten hög och dörren vid så att ärones konung kan draga dit in, fast den här porten han skall igenom, det är ju jungfru Maria, eftersom han ju är på väg att födas. Ska man göra henne stor och vid så att han kan komma in i henne? Han ska väl ut ur henne, eller?

Så här har det blivit eftersom man nuförtiden på första advent även firar Kristi högtidliga intåg i Jerusalem, som ägde rum under palmsöndagen, som inleder stilla veckan som avslutas med att han korsfästs och dör och återuppstår. Så porten han skall in genom är stadsporten i Jerusalem, men himlens port, som han skall ut genom, det är jungfru Maria. När han var på väg in i Jerusalem sjöng folket "Hosianna", medan det som änglarna sjöng för herdarna på julnatten, det var "Frid på jorden". Striden som åsyftas, det är striden mellan livet och döden på korset.

På medeltiden firades dock inte första advent med donner och brak som nu, utan den kännetecknades av lugn och kontemplation.

Efter att man på 300-talet flyttade Jesu födelse från 6:e januari till 25:e december så blev det snart en populär fest i den kristna världen, och började då också föregås av en faste- och förberedelsetid, precis som före påsk, men istället för att låta den handla om ånger och ruelse, död och lidande, som fastan före påsk, så färgades advent av stillhet och förtröstan.

Från 1200-talet har fyra veckor varit standard, men fortfarande lär man ha sex veckor någonstans i norra Italien.

Allt har förkristna traditioner. Anledningen till fastan före vårdagjämningen var att under ett antal veckor innan man fick första skörden och det första lammet föddes, så var maten slut. Före vintersolståndet kunde det också bli lite ont om mat, särskilt här uppe i norden, så man sparade sig. Sedan slaktade man grisen, och så hade man att äta tills den riktiga fastan började.

Vad har det här med religion att göra? Svaret på den frågan är att fram till och med medeltiden så var det det här som var religion. Religion var hur det förhöll sig i själva verket. Det var Gud som gjorde så att solen gick upp och ner, som gjorde så att det blev varmt och kallt, och så att det ibland fanns mat och ibland inte.

Under medeltiden var advent alltså en tid av lugn och förtröstan, kontemplation och meditation, vilket framgår av sången på nästa sida, en gregoriansk adventssång vars text är hämtad från en psaltarpsalm som kan tolkas som att man väntar på Kristi ankomst. Sången är ett *introitus* – dvs det som sjungs när man går i procession in i kyrkan – och består av verserna till en psaltarpsalm (i detta fall nr 25) med en refräng (*Ad te levavi*) mellan varje vers. Efter sista versen sjunger man *Gloria Patri* osv. Eftersom det inte är någon procession vid detta tillfälle sjunger vi bara en vers (*Vias tuas*).

Sången på nästa uppslag handlar om Jultomten, Santa Claus, S:t Nikolaus, som var biskop i Myrna, dåvarande Grekland, nuvarande Turkiets kust, på början av 300-talet. Det går en mängd historier om honom, hans hetsiga temperament, hans sinne för upptåg, och hans stora förmögenhet som han tidigt ärvde från sina föräldrar.

Här kommer en kanske sann historia. På kyrkomötet i Nicea år 325 - som så småningom utmynnade i den Niceanska trosbekännelsen, den som finns i den latinska mässan - diskuterades bland annat treenighetsläran. Arius hette en präst som var emot den. Hans ståndpunkt, som kallats arianism, var i korthet den att Gud är en, och Jesus hans profet. Arius fick försvara sin ståndpunkt på sagda kyrkomöte. Emot honom skulle Nikolaus argumentera. Arius var känd för att vara mycket vältalig. Det var inte Nikolaus, så när det var Nikolaus tur att tala så funderade han ett slag och sedan gav han Arius en fet smäll på käften. För detta blev han exkommunicerad, men senare tagen till nåder igen.

Följande historia har gett upphov till jultomtetraditionen: I stan bor en gammal sjuklig gubbe, änklings, som har tre giftasvuxna döttrar, men han kan inte försörja dem, än mindre skrapa ihop någon hemgift åt dem. Han samlar ihop dem till familjeråd och redogör för situationen. Den äldsta dottern erbjuder sig att prostituera sig och på så sätt tjäna ihop till familjens uppehälle och eventuellt också till hemgift till småsysstrarna. Knappt har hon gjort det förrän en säck pengar dräsar in genom fönstret och en ung ädling kommer in genom dörren och gör anspråk på äldsta dotterns hand. Fadern ger en smula chockad sitt samtycke och hon försvinner ut med snyggingen (*iuveni venusto corpore et nobili*, "ung man med snygg kropp och nobel", som det står i originalet).

Jaha, det var ju märkligt, säger fadern, men konstigare saker har ju hänt, och problemet kvarstår, jag har er två döttrar som jag inte längre kan försörja. Jag skall väl inte vara sämre jag, säger mellan-

dottern, om min storasyster erbjöd sig att prostituera sig kan väl jag också göra det, i synnerhet som familjen nu är mindre, och jag bara har en syster att tjäna ihop hemgift till, och den ekonomiska bördan således är lättare att bära. Knappt har hon sagt det förrän en säck med pengar dråsar in genom fönstret och en ung ädling kommer in genom dörren och gör anspråk på mellandotterns hand. Fadern ger klart förvånad sitt samtycke och hon försvinner ut med snygging nummer två.

Hm, börjar ana oråd. Yngsta dottern hinner knappt komma med samma erbjudande förrän samma sak händer.

Slutligen ligger den gamla fadern där ensam på sin säng och grubblar. Nej, han måste få någon klarhet i det hela, så han reser sig, stapplar ut, och vem står där om inte S:t Nikolaus med tre av sina kompisar. Hela denna historia tonsattes och framfördes i mässan till evangelieläsningen eller i kvällsgudstjänsten.

I enlighet med denna historia har Nikolaus tidigt avbildats med tre penningpåsar i handen. Vid ett betydligt senare tillfälle har det uppstått en parallell uppfattning om att det skulle kunna vara tre avhuggna huvuden han håller i handen, kanske hade någon ritat dit ögon, näsa och mun på penningpåsarna. Huvudena skulle då ha tillhört tre präster som avrättats i samband med de Diokletianska förföljelserna i början av 300-talet, och som Nikolaus skulle ha räddat till livet efter att de blivit halshuggna. I en ytterligare senare version av historien tillhörde de tre huvudena tre elaka barn som retats med en slaktare, tills slaktaren inte stått ut längre, utan slaktat barnen; typisk en sådan historia som man skrämmar barn med när de är olydiga.

I följande sång, *Nicholaus pontifex*, som är från ett franskt 1200-talsmanuskript från Florens i Italien, refereras till någon mellanversion av denna historia:

Varför firar vi namnsdagar? Jo, för att det finns namnsdagar att fira namnsdag på. Men varför finns det namnsdagar då? Jamen vad skall man annars fira namnsdag på? Hm, det är något som inte är riktigt tillfredsställande med logiken där.

Jomen man kan ju titta i almanackan och se vad man skall döpa sina barn till. Fast då är det väl bättre att gå till biblioteket och titta i en riktig lista med namn, så man slipper döpa sitt barn till Fingal¹.

Men allt det här är helt enkelt inte sant, för en gång i tiden angav namnen i almanackan vilken person eller händelse ur den kristna historien som man högtidlighöll just den dagen.

När Svenska Akademin skulle sekularisera, avveckla och nedmontera den gamla högtidskalendern för att minska antalet högtidsdagar och röda dagar (och därigenom i högre grad ge oss möjligheten att kunna ha det tråkigt och arbeta) så skedde det ibland efter inte helt seriösa principer. På Wikipedia nämns följande två exempel:

14:e september, Exaltatio Crucis, Korsets upphöjande, blev till Ida, efter ett gammalt skillingtryck som hette “Kors på Idas grav” (Mossbelupen hydda står vid Hecklas fot...). ... Gud vad kul!

9:e juni, Primus, blev Börje, eftersom Primus betyder “först”, och den som börjar är först, alltså Börje. ... Haha, jag skrattar på mig!

1 Förlåt, förlåt, det är inget personligt, jag tänkte på Fingal Olsson, och tog det bara som exempel! Namnet är keltiskt, *Fionnghall*, och betyder “ljus främling”, vilket syftade på nordborna, så det är ett namn med anor att vara stolt över.

Iallafall, Mariadagar (och i ett fall tvärtom) äro:

Omdöpt till

2 feb	Kyndelsmäss		
28 feb	Makarius	— // —	Maria (!)
25 mar	Marie bebådelse	— // —	Våffeldagen
5 maj	Marie sorg och bedrövelse	— // —	Gotthard ²
2 jul	Marias och Elisabeths möte	— // —	Rosa, Rosita
15 aug	Marie himmelsfärd	— // —	Stella, Estelle
8 sep	Marias födelse	— // —	Alma, Hulda
21 nov	Marie tempelgång	— // —	Helga, Olga

Och till sist:

8 dec	Den obefläckade avelsen	— // —	Virginia
-------	-------------------------	--------	----------

Den obefläckade avelsen är ett komplicerat kapitel som jag inte tänker gå närmare in på här. Det räcker med att konstatera att den består i föreställningen att jungfru Maria avlades – obs *inte* föddes – utan arvssynd. Just det, det handlar *inte* om när Jesus blev till.

Det handlar faktiskt heller inte om när Maria rent fysiskt blev till av sina föräldrar, utan om när hon blev en person och började leva, dvs när hennes själ kom in i hennes kropp³, något som sker vid ett tillfälle som traditionellt placeras ungefär mittemellan befruktningen och födseln, det som på engelska kallas “the quickening”, som man känner av genom att fostret plötsligt sparkar till.

Det här var en föreställning som inte erkändes förrän 1854 i påven Pius IX:s bulla *Ineffabilis Deus*, “Outsäglig Gud”, som är från just den 8:e december det året.

2 1986-1992 även Gotty(!)

3 Catholic Encyclopedia: “Immaculate conception”
<http://www.newadvent.org/cathen/07674d.htm>

Början av texten i nästa sång, *Tota pulchra es, Maria*, är parafraserad från Höga Visan, som brukade tolkas som den jordiska kärleken som en bild av den himmelska, det himmelska bröllopet, där Kristus viger sig med sitt folk kyrkan, vår moder kyrkan, som också identifierades med jungfru Maria osv.

Dagen efter är det Anna, Marias mor, Jesu mormor, som man kan läsa om i bland annat Jakobs protoevangelium, en av nya testamentets apokryfer, och i Legenda Aurea, "Gyllne legender", från 1200-talet av Jacobus de Voragine. Hon var under senare medeltid ett mycket populärt helgon och avbildades ofta med Maria i knät, där Maria i sin tur hade Jesusbarnet i knät. Denna avbildning kallades "Anna själv tredje".

Julfirandet börjar redan julaftons kväll, bland annat eftersom dygnet börjar vid solnedgången under största delen av medeltiden. Under hela natten sjunger man sånger och psalmer med gammaltestamentliga texter som kan tolkas som att de syftar på julen och Kristi födelse, som till exempel psaltarpsalm 85 på nästa uppslag.

I *antifonen*, som är en slags refräng, talas det om sanningen, dvs Jesus – “Jag är vägen sanningen och livet” (Joh. 14:6) – som kommer upp ur jorden, dvs som är skapad av Marias jordiska kött. Rättvisan som tittar ner från himlen är Guds försyn. Livet han ger oss lite senare i sången är också Jesus – “Jag är uppståndelsen och livet” (Joh. 11:25;) – barmhärtigheten och frälsningen likaså. Friden som Gud talar om bland sitt folk och de som omvänt sina hjärtan, är änglarnas budskap till herdarna: “Frid på jorden åt den goda viljans människor” (Luk. 2:14). I Kristus möts barmhärtighet och sanning, och rättvisa och fred. Det goda Herren ger, är ordet som Maria blev havande med. Jorden som ger sin frukt är Maria som föder Jesus osv. På detta sätt gör man en *interpretatio christiana*, en kristen tolkning, av en förkristen fruktbarhetsmytologi.

Denna typ av textförståelse kallas *typologi*, dvs att olika händelser eller fakta är av samma typ eller slag, eller *prefiguration*, dvs att de kan tolkas som en bild som står för en annan, och därför hör ihop.

En bild ur *Biblia pauperum*, en senmedeltida illustrerad anvisning till hur man skall läsa och förstå Bibeln. Till vänster talar Gud ur den brinnande törnbusken (2 Mos. 3). Buskens snår (*virga*) betecknar jungfru (*virgo*) Maria, som brinner av helig eld utan att förtäras, och som Guds ord kommer ur. I mitten avbildas Jesu födelse i stallet, och till höger blommar Arons stav (*virga*), som också betecknar jungfrun (*virgo*), och blomman är Guds ord, hennes son, *Flos Filii eius*, som det heter i medeltidens troligen mest citerade sång.

Legit in lib. Exodi. m. ca. p.
moyses vidit rubū ardentem
q̄ nō ardebat: dñm̄ auduit de
rubos loq̄rē: rub⁹ ardens
qui non consumitur sicut bñam
virginem mariam parietē
sine corruptione integritatis
corporis q̄ virgo peperit et
in corrupta permansit

Legitur in lib. Am. xvi. ca. p.
virga aaron una nocte frōu
dunt et floruit: q̄ virga figu
rabat virginem mariam
sterile sine virili semine na
turali filium. I. Ihesum cuius
semper bñdictum

Incensagularū māt⁹ ablit⁹ ē a monte
Daniel. q.
Paulonatus ē nobis fih⁹ datus est nobis
Plaut⁹. x.

v9 lucet et ignescit
sed nō rub⁹ igne calefit

v9 hic contra merem
pducit virgula florem

Zach. m. dñe audiui auditū
hū et rui
v9 zib⁹ dolore parit: virgo maria maris
Zach. m. dñe audiui auditū
hū et rui
v9 zib⁹ dolore parit: virgo maria maris

ANTIFON

*Veritas de terra orta est,
et iustitia de cælo prospexit.*

*Sanning kommer upp ur jorden,
och rättvisa tittar ner från himlen.*

(Psalm 85)

Benedixisti Domine terram tuam,
avertisti captivitatem Jacob.

Herre, du har välsignat din jord,
du har avvärjt Jakobs fångenskap.

Remisisti iniquitatem plebis tuæ,
operuisti omnia peccata eorum.

Du har förlåtit ditt folks orättvisa,
överskyllt alla deras synder.

Mitigasti omnem iram tuam,
avertisti ab ira indignationis tuæ.

Du mildrade all din vrede, vände
bort från din indignations vrede.

Converte nos Deus salutaris noster,
et averte iram tuam a nobis.

Omvänd oss, Gud, vår frälsare,
och vänd bort din vrede från oss.

Numquid in æternum irascaris
nobis, aut extendes iram tuam a
generatione et generationem?

Skall du måne vredgas på oss i
evighet, eller utsträcka din vrede
från generation till generation?

Deus, tu conversus vivificabis nos,
et plebs tua lætabitur in te.

Gud, efter att du omvänt dig ger du
oss liv, och ditt folk gläds åt dig.

Ostende nobis Domine misericordi-
am tuam, et salutare tuum da nobis.

Visa oss, Herre, din barmhärtighet,
och ge oss din frälsning.

Audiam quid loquatur in me
Dominus Deus, quoniam loquetur
pacem in plebem suam.

Jag skall lyssna på vad Herren Gud
säger till mig, ty han talar om fred
hos sitt folk,

Et super sanctos suos, et in eos qui convertuntur ad cor.	och över hans heliga, och bland de som omvänt sig i hjärtat.
Verumtamen prope timentes eum salutare ipsius, ut inhabitet gloria in terra nostra.	Alltså, nära de som fruktar honom är hans frälsning, så att ära kan bo på vår jord.
Misericordia et veritas obviaverunt sibi, iustitia et pax osculatæ sunt.	Barmhärtighet och sanning går varandra tillmötes, rättvisa och fred kysser varandra.
Veritas de terra orta est, et iustitia de cælo prospexit.	Sanning kommer ur jorden, och rättvisa tittar ut från himlen.
Etenim Dominus dabit benignitatem, et terra nostra dabit fructum suum.	Ty Herren ger godhet, och vår jord ger sin frukt.
Iustitia ante eum ambulabit, et ponet in via gressus suos.	Rättvisa vandrar före honom, och ställer sina steg på vägen.
Gloria Patri et Filio, et Spiritui Sancto.	Ära åt Fader och Son och Helig Ande
Sicut erat in principio et nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.	som det var i begynnelsen och nu och alltid och i seklers sekler. Amen.

Ett litet påskspel som var väldigt populärt från åtminstone 900-talet och framåt var *Visitatio Sepulchri*, “Besöket vid graven”, eller *Quem queritis*, “Vem söker ni”, som det också kallades efter ängelns inledningsreplik, och som återger Mariornas besök vid Kristi grav. I korthet går det ut på följande: De tre Mariorna går fram mot graven, som är vid altaret i kyrkan. Då kommer det fram en ung man i vita kläder som med mjuk röst sjunger “Vem söker ni i graven?”. “Jesus från Nasaret, den korsfäste”, svarar Mariorna. “Han är inte här, han har uppstått som profeterna förutsade. Gå nu, och berätta att han har uppstått.” “Halleluja, halleluja, nu förstår vi verkligen att Kristus uppstått” osv, det finns ett otal varianter.

Snart kopierades – “parodierades”, sade man på den tiden – detta påskspel till andra högtider, framförallt till julen, som i sången här till höger, men också t ex till Kristi himmelfärd, då folk letar efter Kristus, men han är inte här, han har farit upp till himmelen som det förutsades, halleluja halleluja, eller martyren Stephanus, han är inte här, han har blivit ihjälstenad och bortförd, halleluja halleluja. Det finns också ännu mer avlägsna varianter där några helt enkelt bara kommer in i kyrkan och undrar vad det är för fest eller högtid som firas nu, och så får de reda på det, och halleluja halleluja.

Det ursprungliga påskspelet har regianvisningar som saknas till julspelet här, men man kan föreställa sig en julkrubba, där Josef står vid ingången till stallet och undrar vad det är för några som kommer rantande och snokande. Det hela avslutas med att man sjunger den sång, *Puer natus*, som inleder juldagens mässa.

Novus adam natus est, “Den nye Adam är född”.

I 1 Kor 15:45-49 står det skrivet:

“Och så står det skrivet: Den första *människan*, Adam, *blev en varelse med liv*. Men den siste Adam blev en ande som ger liv.

Det andliga kommer alltså inte först, utan det fysiska; därefter kommer det andliga.

Den första människan kom från jorden och var jord; den andra människan kom från himlen. Som den jordiska var, så är också de jordiska, och som den himmelska är, så är de himmelska.

Och liksom vi blev en avbild av den jordiska, skall vi också bli en avbild av den himmelska.”

Dagens datum, annandagen, firas aposteln Stefanus. Om honom kan man läsa i Apostlagärningarnas 6:e och 7:e kapitel, där det korta 6:e kapitlet är en kortfattad presentation av honom, och det långa 7:e kapitlet är ett tal som han höll och som fick honom ihjälstenad, och som antagligen är skälet att fira honom just här.

Dels är han en typologi för Jesus: Han är precis som Jesus anklagad för att åsidosätta Lagen och tempelkulten, och han citerar också Jesus när han blir ihjälstenad: "Förlåt dem för de vet inte vad de gör", och "I dina händer befaller jag min ande".

Men det är också så att han var grek, och omtolkar den judiska frälsningshistorien till att bli allmängiltig, han omtolkar begreppet omskärelse till att handla om känsla och förnuft (ni är oomskurna till hjärta och öron), och det är också han som säger att Jesus sitter på Gud Faders högra sida.

Det är också här som Saul, sedermera Paulus, presenteras första gången. Allt utgör en utmärkt presentation av vad som komma skall.

=====

Man vill ofta anse att aposteln Stefanus har något att göra med den medeltida legenden om Staffan, stalledräng hos Herodes vid tiden för Kristi födelse. De äldre versionerna av Staffansvisan – det finns till exempel en engelsk från 1400-talet – berättar historien ungefär som den återges på nästa uppslag.

Senare förknippades staffanssjungandet med staffansritten, där man red runt och tiggde julegröt och julegris, men framförallt öl och sprit, ofta under mer eller mindre förtäckta hotelser som är bortcensurerade ur moderna versioner av denna sång.

Och nu två sånger om nyår. I den första talas återigen om “den nye Adam, och i den andra förekommer uttrycket att något “strör sina liljor”, som jag kan svära på ingår i något existerande talesätt. Jag vet däremot inte var jag kan ha fått en sådan sak ifrån.

=====

På julnatten sjunger man *genealogin*, vilket betyder ungefär “släktträdet”. Fast då får man en bild av något som grenar ut sig, medan man här bara följer en linje. Eller “stamtavlan”, fast det låter väl som om det handlade om en hund. “Härstamningen”, kanske. “Släktkalendern” är också något jag har hört. Ja, men ni förstår nog vad jag menar.

Iallafall, på julnatten sjunger man *genealogin* från inledningen till Markusevangeliet, och den börjar med Abraham och går fram till Jesus. På trettondagsnatten sjunger man sedan *genealogin* från Lukasevangeliets 3:e kapitel, och den går baklänges från Jesus hela vägen till Adam och sedan till Gud.

Det är som att julen inleds med att man öppnar genom att gå fram till Jesus, och att julen avslutas genom att man går baklänges bort från Jesus och hamnar hos Gud.

Nu sjunger vi alltså *genealogin* ur Lukasevangeliet, och versionen vi sjunger är ur Linköpingsmissalet från mitten av 1400-talet.

6:E JANUARI: TRETTONDAGEN, EPIFANIA

De första trehundra åren firade man Kristi födelse den 6:e januari (bl a eftersom egyptierna firade Osiris' födelse denna dag). Festen kallades *epifania*, Guds "framträdande" eller "besök" i världen, och man firade inte bara hans födelse, utan också dopet i Jordan, bröllopet i Kana, hans återkomst i härlighet och mycket, mycket annat. Det som blivit kvar av detta till idag är de tre vise männen och deras överlämnande av guld, rökelse och myrra.

Sedan växte kulten av Mithras och / eller *Sol invictus* i betydelse, och eftersom detta firades 25:e december (bl a pga att det skilde två veckor mellan den romerska och den egyptiska kalendern) flyttade man Kristi födelse dit, men lät resten vara kvar 6:e januari.

Sången på nästa uppslag behandlar tre mirakler: bröllopet i Kana (vilket är vad "Kyrkans brudgum" syftar på), Bethlehemsstjärnan i öster ("folkets upplysare") och dopet i Jordan ("dopets helgare"), och slutligen hans återkomst ("världens befriare"). Den är ett *introitus*, och verserna, som är från psalm 72 i psaltaren, kan tolkas så att de handlar om dagens datum. De är här skrivna med fetstil:

**Gud, ge åt kungen din lag
och din rättvisa åt kungasonen.**

**Kungarna av Tharsis och öarna
skall erbjuda gåvor,
kungarna av Arabien och Saba
skall medföra skänker.**

**Och alla jordens kungar
skall tillbe honom,
alla folk skall tjäna honom.**

Refrängen är här skriven med kursiv:

*Se, han kommer,
Herren och härskaren,
och kungadömet är i hans hand,
och makten och herraväldet.*

Den texten är också från Bibeln, närmare bestämt från Malaki 3:1, och den får man ju inte ändra på, men däremot kan man förse den med små förklarande inskott, *troper*, något som var väldigt populärt från tusentalet och framåt, och det är de som är skrivna med normal stil i texten på nästa uppslag, som till exempel “Den klara substansen har han omvandlat idag till välsmakande dryck”, vilket alltså syftar på när han förvandlade vatten till vin vid bröllopet i Kana. På det här sättet blir refrängen olika varje gång den kommer igen, och dessutom kan den byggas ut till oanad längd, något som våra begränsade tidsramar blott kan ge en ringa försmak av.

På åttonde dagen lät han sig omskära. Det är alltså på nyårsdagen. I Kolosserbrevet omtolkas omskärelsen som att den är en mental, känslomässig sak: I och med dopet har man dött och återuppstått, och det är en andlig omskärelse: Man lämnar det gamla livet och börjar på ny kula.

I Galaterbrevet 5:2 står det sålunda: Om man låter omskära sig är man *utestängd från Kristus*.

Kristus själv å andra sidan hade ju inte kommit för att upphäva lagen utan fullborda den, så han lät sig omskära, men han var ju å andra sidan inte själv kristen.